

МЕТОДИ І ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

А Розглянуті методи і засоби формування правової компетентності вчителів технологій загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній освіті, окреслені сучасні системи навчання, навчальні програми, методи, технології й форми освітнього процесу щодо розвитку правової компетентності вчителів, що дає можливість відкривати шляхи для їхньої творчої самореалізації та результативної педагогічної діяльності.

Ключові слова: вчителі технологій, правова компетентність, потік навчання, психологічний потік, інформаційний потік, децентрація, когнітивна пластичність, проблемне навчання, технологія «логістика».

Постановка проблеми. В умовах інтенсивних перетворень у суспільстві успішне розв'язання складних економічних і соціальних проблем пов'язано з навчанням і вихованням молодого покоління, з діяльністю системи освіти, де вагоме місце посідає професіоналізм учителя. Ключовою фігурою перетворень в освітній галузі є педагог, чий рівень творчого потенціалу та особистісної культури має забезпечувати інноваційний розвиток правової компетентності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ). Особливу тривогу викликає правова некомпетентність багатьох учителів, особливо вчителів технології. Ці вчителі переживають правову кризу, що викликана невідповідністю між новою правовою базою у сфері освіти, яка передбачає розвиток правової компетентності, і реальними можливостями багатьох учителів освітньої установи.

Основну роль у цьому відіграє післядипломна педагогічна освіта, яка забезпечує можливість успішної реалізації педагогічних працівників регіону шляхом оволодіння ними сучасними навичками професійної діяльності [1]. Питання правового регулювання освіти закріплені в Законі України «Про освіту» [4]. Зазначимо, що наказом МОН «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів для розв'язання відповідних професійних завдань від 01.06.2013 р. № 662 окреслене поняття правової компетентності, яке визначається якістю дій працівника, що забезпечує ефективне використання в професійній діяльності законодавчих та інших нормативних документів органів державної влади для вирішення відповідних професійних завдань.

Можливість вибору систем навчання, навчальних програм, методів, технологій і форм освітнього процесу, з одного боку, відкриває шляхи для творчої самореалізації педагога, а з іншого – потребує, щоб його педагогічна діяльність мала результативний характер, була високо професійною та спрямована на формування правової компетентності.

Тому одним із першочергових завдань, що стали сьогодні перед інститутами післядипломної

педагогічної освіти, є підвищення рівня творчого потенціалу вчителя в процесі його практичної діяльності. Запит на професіоналізм і творчість педагога, здатного працювати на інноваційних засадах, актуалізується і в умовах формування загальноєвропейського простору. Відтак в українській системі освіти підвищилася потреба в педагогах, які можуть організувати педагогічний процес в інтересах дітей, послідовно реалізовувати права підростаючого покоління й виникає необхідність підготовки вчителів до такої правової педагогічної діяльності, домінантою якої є вміння працювати в нових правових умовах. Зміни в суспільстві істотно впливають на характер соціальних вимог до системи освіти. Перш за все, це стосується до формування правової культури фахівців будь-якого профілю, у тому числі й педагогічного. Щодо працівників освіти необхідно актуалізувати компетентності в галузі права як частини загальної та правової культури. Сьогодні державі необхідні педагогічні кадри, які вільно орієнтуються в законодавчих, нормативних актах у сфері освіти. Такі спеціалісти здатні бути лідерами, перетворювачами, творцями, професійно реагувати на «виклики» суспільства, на зміни в соціальних вимогах до освіти [5].

Правову компетентність учителя технології (технічна праця) на підставі аналізу наукової літератури визначаємо як інваріантну (необхідну) характеристику вчителя технології (технічна праця) і яка відображає рівень засвоєння правових знань, умінь, навичок (компетенцій), необхідних для інженерної, педагогічної та економічної діяльності фахівця, його готовність і здібності до застосування правових норм при розв'язанні трудових задач, виконанні трудових функцій, а також вирішенні завдань, що виникають у повсякденному житті, здатність, бажання та наявність мотивації вчителя технології (технічна праця) до постійного підвищення рівня своєї правової компетентності шляхом самонавчання, підвищення кваліфікації. Таким чином, учитель технології (технічна праця), на думку науковців, повинен володіти як загальною, так і професійно-правовою компетентністю, а також мати ключові базові та спеціальні правові компетенції [8; 11].

Отже, на заклади післядипломної освіти покладені завдання щодо формування правової компетентності вчителів, постійно здійснювати мотивацію щодо підвищення професійної та правової компетентності, постійного вдосконалення професійної майстерності, бути конкурентоспроможними, здатними до швидкого реагування щодо змін у трудових функціях, самостійного пошуку та впровадження в діяльність чинних нормативних актів, оцінки ризиків діяльності відповідно до законодавства як у курсовий, так і в міжкурсовий період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку із зазначеним вище виникають потреби у формуванні правової компетентності вчителів технології ЗНЗ, що шанобливо ставляться до законів, але не завжди вміють використовувати правові знання у своїй діяльності, захищати їх; оновлювати зміст і створювати нові методики професійної підготовки на різних етапах. Ці гострі проблеми будуть розглядатися шляхом впровадження концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» – ідеологія змін в освіті.

У рамках профільної освіти старшокласник зможе обирати одне з двох спрямувань навчання: академічне, із поглибленим вивченням окремих предметів з орієнтацією на продовження навчання в університеті; професійне, яке поряд зі здобуттям повної загальної середньої освіти забезпечує й першу професію (не обмежує можливість продовження освіти), а також школи зможуть самостійно формувати: освітні програми, складати навчальні плани й програми з навчальних предметів відповідно до стандартів середньої освіти, обирати підручники, методики навчання й виховання (проект «Нова українська школа»).

Саме зараз, коли соціально-економічні умови розвитку держави, інноваційні перетворення в ній стимулюють появу творчих новаторських ідей, зумовлюють необхідність випереджувального розвитку освітньої галузі, модернізації змісту, форм, методів навчання правова освіта набуває особливого значення також у зв'язку із закріпленням на державному рівні такої складової професійної компетентності педагога, як права компетентність, формування якої має забезпечити ефективне використання в професійній педагогічній діяльності законодавчих та інших нормативних правових документів органів влади для розв'язання відповідних професійних завдань [10; 11]. Питання правового регулювання освіти закріплені в Законі України «Про освіту» [4]. Зазначимо, що Наказом МОН «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів для вирішення відповідних професійних завдань» від 01.06.2013 р. № 662 окреслене поняття правової компетентності, яка визначається якістю дій працівника, що забезпечує ефективне використання професійної діяльності законодавчих та інших нормативних документів органів державної влади для вирішення відповідних професійних завдань.

Аналіз наукової літератури та освітньої практики в контексті проблеми професійної правової підготовки вчителя технології показав, що питання освіти фахівців у сфері освіти розроблені в педагогічній науці недостатньою мірою. Різні аспекти правової підготовки вчителів порушувалися такими авторами, як С. Балоніна, В. Морозова, А. Запорожець, Н. Козюбра, В. Окамитний, С. Панасіна і ін. [6; 10]. Зазначимо, що дані автори розглядали також загальні питання правової освіти вчителів технології. Попри всю важливість виконаних досліджень залишаються недостатньо розробленими як методологічні, так і технологічні аспекти формування професійної та правової компетентностей безпосередньо вчителів технології.

Державний освітній стандарт у сфері професійної діяльності вчителя технології визначає сферу застосування, у тому числі середню загальну (повну) освіту. Для повноцінної підготовки фахівця до роботи в зазначених областях необхідне розроблення таких інноваційних технологій навчання, яка забезпечила б можливість ефективної діяльності в кожній сфері.

Таким чином, спеціальна предметна компетентність є основою базою у формуванні професійної компетентності вчителя технології. Аналіз Держстандарту дозволяє виділити такі спеціальні компетентності, якими повинен володіти вчитель технології в галузі навчально-виховної діяльності: здійснення процесу навчання правових відносин відповідно до освітньої програми; планування й проведення навчальних і практичних занять [3].

Вчитель технології повинен вміти використовувати сучасні прийоми, методи й засоби навчання технологій, у тому числі технічні, інформаційні та комп'ютерні технології, бути готовим організувати освітній процес за допомогою довідково-правових систем і баз даних. На наш погляд, професійна та правова компетентності вчителя технології повинні забезпечувати сукупність таких елементів: вміння здійснювати процес навчання технології; вміння захищати інтереси учасників освітніх відносин; дотримуватися основ охорони праці та ергономіки; вміння вирішувати професійні задачі; використовувати законодавчі й інші нормативно-правові документи [2].

Професійна та правова підготовка вчителів технології в першу чергу ґрунтується на вивченні теоретичних основ правових дисциплін, основ охорони праці та ергономіки. У результаті їх освоєння вони повинні опанувати необхідний обсяг правових знань у сфері правового регулювання суспільних відносин, прав і свобод людини і громадянина. Проте загальновідомо, що сучасні педагогічні технології передбачають не стільки передачу інформації учням, скільки навчання діяльності, вмінню вирішувати професійні завдання на практиці. Отже, після освоєння теоретичних знань за фахом у системі правової освіти доцільним є проведення практикумів у формі рішення даних задач для формування практичних навичок роботи.

Усе це свідчить про те, що технологією реалізації процесу формування професійної компетентності вчителя технології є задачна технологія, основою якої є поняття «педагогічна задача» [7]. Як показав аналіз досліджень, використання педагогічних завдань, проведених такими авторами, як Г. Балл, Л. Фрідман, Т. Лапико, педагогічна задача – це компонент педагогічної системи, що виникає з проблемної ситуації та вимагає від суб'єкта педагогічної діяльності застосування професійних умінь в умовах системи для досягнення цілей, що виникли. У педагогічній задачі, як і в будь-якій іншій, завжди є відоме й невідоме, тобто питання: як? що робити? коли? навіщо? тощо. Відповідь на запитання означає, що суб'єкт педагогічної діяльності усвідомив обидва елементи завдання: що дано (умови завдання) і що потрібно знайти.

Вважаємо, що професійна підготовка вчителів технології повинна проходити саме на основі задачного підходу, який забезпечує засвоєння способів пізнавальних і практичних дій. Метою навчання правових дисциплін у рамках задачної технології є формування професійної компетентності вчителя технології на основі рішення деяких правових задач. Змістом освіти є система правових знань, практичних умінь і навичок вирішення правових задач, які необхідно опанувати педагогам технології в процесі навчання правових дисциплін.

Вирішення проблеми реалізації технологічного підходу як засобу модернізації освітньої галузі присвячено дослідження К. Баханова, І. Дичківської, Г. Селевка, А. Хуторського та ін., у яких ідеться про застосовування освітніх інновацій у навчально-виховному процесі школи. Дослідження проектної діяльності здійснювали Л. Ващенко, В. Гузєєв, В. Докучаєва, Л. Калініна, І. Осадчий та ін. Використанню методу проектів у роботі вчителів технології присвячені праці Т. Гришиної, Л. Забродської, В. Логвіна, Л. Хоружої та ін.

Мета статті полягає в тому, щоб розкрити сучасні прийоми, методи й засоби навчання технології, а також у визначенні теоретичних основ розвитку правової компетентності вчителів ЗНЗ та показати значущість сучасних підходів розв'язання проблеми формування їхньої професійної та правової компетентностей.

Виклад основного матеріалу. Як уже зазначалося раніше, формування правової компетентності має алгоритм, що відбиває певний рівень правосвідомості, законності, вдосконалення юридичної практики й охоплює всі цінності, що створені людьми в області права. Правова компетентність передбачає такі «вимірювання», як наявність правових знань, розуміння суспільної та гуманістичної цінності права, шанобливе ставлення до законів і добровільне, й свідоме їх виконання. Відповідно правова компетентність вимірюється правовою освіченістю, вмінням користуватися правом «Особливу увагу треба приділити формуванню базової правової компетентності особистості вчителя, – зазначає Н. Астахова. Правова

компетентність може виступати в якості системоутворювальної структури, у якій здійснюється навчально-виховний процес. Через призму такої структури педагог формує свій професійно-педагогічний світогляд, творчий потенціал та особисті якості». При цьому правова компетентність педагога є якістю не тільки цивільною, а й професійно необхідною. У результаті цього формування правову компетентність педагога потрібно розглядати в контексті правової освіти та правового виховання, що звертає до сучасних технологій професійної педагогічної освіти протягом життя.

Вважаємо, що можна виділити три аспекти формування правової компетентності вчителів технології в системі післядипломної освіти, що доступні для діагностики і дослідження: поведінка (традиції, усталені зразки поведінки і т. п.); символіка (об'єктивація в зовнішніх атрибутах – наявність стенду з правовою інформацією тощо); правові ідеї, знання, цінності та інші індивідуальні явища правосвідомості учасників освітнього процесу.

Формування правової компетентності вчителів здійснюється в навчальному процесі у курсовий і міжкурсний періоди. Саме в навчальному процесі відбувається формування повноцінної системи правових знань, урахування особливостей правових знань в освітньому процесі, інтеграція правових знань в інші предметні галузі знань, особистісне сприйняття норм права. При цьому багато що залежить від характеру й особливостей навчання. При формуванні правової компетентності на основі догматичного навчання зміст може бути засвоєно тільки в тому вигляді, у якому воно дається. Будь-яка самостійна думка ніби виноситься за дужки. У такому випадку виникають протиріччя: між абстрактним характером предмета його навчальної діяльності і реальним характером елементів правової компетентності, які будуть необхідні йому в його професійній діяльності, і протиріччя між позицією учня, у яку його ставить традиція навчання, і принципової ініціативної позицією вчителя, який використовує в діяльності набуті знання. Сучасними педагогами (В. Безпалько, І. Ісаєв, М. Левіна, В. Сластьонін, П. Решетніков та ін.) розкрито загальні засади педагогічної технології в системі педагогічної освіти. Ними наголошується, що в нових умовах розвитку школи й підвищення кваліфікації педагогічних кадрів необхідно перейти на гнучкі моделі організації навчального процесу, який орієнтований на особистість учня, стає вмотивованішим, містить варіативне і корекційне спрямування.

Сучасні технології навчання спрямовані на формування в часі освітнього простору спільної «культуротворчої та культуросвітньої» роботи вчителя і учнів, на забезпечення внутрішньої детермінації активності учнів шляхом включення їх в усвідомлення навчального процесу і мети освіти, отримання інформації про суб'єктивний рівень стану професійної підготовки, а також суб'єктивної оцінки мети професійної освіти. У даному контексті здійснюється і формування пра-

вової компетентності вчителя в системі післядипломної освіти.

При цьому вчителі технології повинні розвивати пам'ять, уяву та творче мислення, вміння знаходити інформацію та інтерпретувати різні джерела (тобто є вміння створювати *багатоперспективну картину*).

Одним із найперспективніших напрямів розвитку творчих здібностей особистості, таких необхідних учителю технології, є проблемне навчання. Проблемним навчанням педагогічна наука називає навчання розв'язання нестандартних завдань, у ході якого учні засвоюють нові знання, вміння і навички. Під час підвищення кваліфікації, на нашу думку, повинна сформуватись у вчителя технології, який навчається за спеціально розробленою програмою, такі творчі здібності: можливість самостійно побачити й сформулювати проблему, децентруватися, відходити від власної точки зору та брати до уваги думку інших (*децентрація*); здатність висунути гіпотезу, знайти або винайти спосіб її перевірки, змінювати та адаптувати власний спосіб мислення відповідно до ситуації чи контексту (*когнітивна пластичність*); вміння зібрати дані, проаналізувати їх, запропонувати методику їхнього оброблення, вміння домовлятися з учнями про критерії оцінки перед оцінюванням їхніх будь-яких досягнень; здатність сформулювати висновки й побачити можливості практичного застосування отриманих результатів, використовувати лінгвістичні, соціолінгвістичні та дискурсивні вміння, в тому числі вміння щодо налагодження порушеного спілкування; здатність побачити проблему в цілому, всі аспекти й етапи її вирішення, а при колективній роботі – визначити міру особистої участі у розв'язанні проблеми, бути готовим стати «посередником» у міжкультурних обмінах, мати вміння писемного та усного перекладу і пояснення. *Проблемне навчання* розвиває самостійність і самокритичність, ініціативність, нестандартність мислення, обережність і рішучість, а також забезпечує міцність здобутих знань, оскільки вони, по-перше, видобуваються вчителями за допомогою їхньої власної діяльності. По-друге, тут спрацьовує відомий у психології ефект дії, відкритий Б. Зейгарник. Його суть у тому, що в разі, коли дії були розпочаті, але не закінчені, «між початком дії й очікуваним результатом зберігається актуальний зв'язок, і нас мучить недороблена, не доведена до кінця дія. Вона завжди жваво цікавить нас, завжди в сьогоденні».

До активних методів навчання належать проблемні лекції, семінари, мозковий штурм. Фахівці особливо відзначають, що «повністю правову підготовку здійснюють юридичні ВНЗ країни, а педагогу зовсім не обов'язково знати всі закони й підзаконні акти України. Тому одним із завдань формування правової компетентності вчителя технології є визначення обсягу правової інформації та виділення її критеріїв». Такі умови в курсовий період передбачають певне співвідношення методів навчання, дидактичних прийомів і дій. Основ-

ною ланкою формування правової компетентності вчителів технології в курсовий період є лекція. Її мета – формування орієнтовної основи для подальшого ознайомлення сучасного матеріалу. Навчальна лекція забезпечує системність і рівномірність роботи вчителів у курсовий період.

Оглядово-повторювальні лекції відображають всі теоретичні положення, що становлять науково-понятійну основу даного фахового напрямку, виключаючи деталізацію й другорядний матеріал. Це квінтесенція курсу.

Оглядова лекція являє собою систематизацію знань, психологія навчання показує, що матеріал, викладений системно, краще запам'ятовується, допускає більшу кількість асоціативних зв'язків. У ній розглядаються особливості навчального предмета.

Проблемна лекція, лекція вдвох, лекція-візуалізація, лекція-прес-конференція. На таких лекціях завдання викладача-андрагога створити проблемну ситуацію, спонукати учнів до пошуків вирішення правової проблеми, до правотворчості. Читання лекції на проблемній основі зводиться до зведеного, розгорнутого коментування підготовлених наочних матеріалів, в основному образотворчих (слайди, малюнки, фото) і символічних (схем і таблиць), які повинні: забезпечити систематизацію наявних знань, засвоєння нової інформації, створення й розв'язання проблемних ситуацій; демонструвати різні способи візуалізації.

Лекція вдвох є продовженням і розвитком проблемного викладу матеріалу в діалозі двох викладачів-андрагогів. Тут моделюються реальні ситуації обговорення теоретичних і практичних проблем права, наприклад, прихильниками двох різних підходів тощо.

Процес формування в майбутніх вчителів правової компетентності передбачає *практичні заняття* – семінарські та практикуми. *Практичні заняття* покликані поглиблювати, розширювати, деталізувати знання, здобуті на лекції в узагальненій формі і сприяти виробленню навичок професійної діяльності майбутніх учителів. *Семінар* є засіб розвитку в студентів культури наукового мислення. Він призначений для поглибленого вивчення навчального предмета. Головна мета семінарських занять – забезпечити учням можливість оволодіти навичками і вміннями використання теоретичних знань стосовно особливостей навчального предмета «Технології».

Колективний досвід, колективний розум, загальний творчий потенціал перевищують можливість механічної суми окремих творчих потенціалів. Відбувається їх інтеграція. Вихід на нову якість підвищення кваліфікації вчителів, що є відображенням у формуванні їх правової компетентності, є переорієнтація навчальних планів на широке використання самостійної роботи у курсовий і міжкурсний періоди.

Найактуальніші альтернативні форми аудиторного навчання є: тренінг, навчання дією, консалтинг, коучинг, онлайн-курси, а також педагогічна

логістика, яка як окремих напрям сформувалася на початку першого десятиліття цього століття. Під цим поняттям розуміють науку як за найкоротший період часу можна виконати максимально корисний обсяг роботи. Це дасть можливість знизити ризики неефективного використання витрат на освіту. В умовах нестабільності педагогічна логістика є адекватним шляхом для розвитку суспільства.

Цивілізованому суспільству характерна така діяльність, яка спрямована на вдосконалення інститутів, заходів, що сприяють досягненню успіхів у різних галузях економічно, організаційно вигідним шляхом. Саме в цьому полягають завдання логістики, яка сприяє тому, що за короткий час можна зробити максимально корисний обсяг роботи.

Як наука, логістика має свої глибокі корені, що сягають епохи стародавніх Риму, Греції, де під цим терміном розуміли розподіл продуктів. Уперше на можливість використання положень військової логістики в економіці вказав у 1951 р. фахівець у сфері системного аналізу О. Моргенштерн, який зазначив, що існує абсолютна подібність між управлінням забезпеченням військ і управлінням матеріальними ресурсами у промисловості.

У нашій країні до 2000 р. з'являються національні центри, на українські ринки виходять іноземні представники логістичних організацій. Дипломована логістика існує з 2005 р. Зараз багато ВНЗ мають кафедри, факультети логістики, й українськими фахівцями написані підручники, посібники, методичні рекомендації (Л. Винниченко, Л. Гурч, П. Копинець, О. Івашенко та ін.).

Нині принципи логістики використовуються в багатьох галузях народного господарства. Йдеться про фінансову, транспортну, туристичну, санаторно-курортну, медичну, сільськогосподарську, пасажирську та інші логістики. Використання принципів логістики на даний час має місце й у видах діяльності, не пов'язаних з матеріальними потоками.

Економічна вигода від використання методів логістики є значною: за даними німецьких дослідників вона становила до 170 млрд. євро! Завдяки використанню логістичних механізмів собівартість продукції знизилася у виробників на 30–70%. У 90-ті роки ХХ ст. витрати на виробництво продуктів в Україні було в 2 рази вище, ніж в Японії, Німеччині, США, де вже успішно використовувалися її принципи. Отже, логістика – наука зі своїми науковими основами, концептуальними положеннями, цілями й завданнями, функціональними зв'язками з маркетингом, плануванням виробництва й багатьма піддисциплінами, у тому числі й педагогічною логістикою.

Завдання педагогічної логістики – управління педагогічними потоками, а саме: потік знань й інтелекту, потік навчання й розвитку інтелекту, психологічний потік, потік здоров'я, інформаційний потік, потік нейропедагогіки та потік обладнання.

Проблемами педагогічної логістики опікуються багато дослідників, серед яких особливо треба виділити О. Носова. Педагогічна логістика за О. Носовим займається управлінням педагогічних потоків, виходячи з принципів «точно і в строк», принципу простоти реальних систем за Е. Голдраттом. Педагогічна логістика дозволяє вперше синхронізувати педагогічну систему, наблизити її за рівнем управління до економічних систем. Це дає можливість «...знизити ризик неефективного використання коштів на розвиток і утворення, тим самим збільшити приплив капіталу в цю область».

Логістика – це наукове учення про планування, управління й контроль потоків матеріалів, енергії та інформації в окремих видах підприємства.

Логістика – міждисциплінарний науковий напрям, безпосередньо пов'язаний із пошуком нових можливостей підвищення ефективності матеріальних потоків.

Серед багатьох визначень терміну «логістика» відповідної для працівників освіти, на нашу думку, є така: «Це наука про організацію, планування, контроль і регулювання руху матеріальних та інформаційних потоків у просторі і в часі від їх первинного джерела до кінцевого споживача» (О. Носов, 2012) [9].

Використання педагогічної логістики визначає педагогічні потоки, що актуалізують алгоритм формування правової компетентності вчителів, а саме це: потік знань, навчання, психологічний, інформаційний потік, обладнання, освіти, квест (англ. quest), або пригодницька гра, хакатон (англ. hackathon, от hack (хакер) и marathon – марафон), стартап (англ. startup company, startup, букв. «початок процесу») – нова команда в початковий період свого розвитку, форум-конференція для спеціалістів.

Отже, нами зроблена спроба систематизувати використання потоків знань, інтелекту, обладнання, з'єднати їх з аналогічними потоками ВНЗ. Є нароби уроків-екскурсій, уроків успіху, інтегрованих уроків. Як навчальний, так і контрольований засіб – успішно використовуються моделі хакатонів, міжпредметних квестів, стартапів, спіноффів, форумів. Використання елементів логістики в освіті – це забезпечення оптимізації навчального процесу, здобуття додаткових знань, вироблення навичок самостійної роботи і в майбутньому – успішне використання отриманих знань у своїй професійній діяльності та успішні можливості формування правової компетентності учнів і вчителів ЗНЗ усіх типів і форм власності, а також педагогів фасилітаторів у системі неперервної освіти.

Систематизуючи методологічні підходи, можливість вибору систем навчання, навчальних програм, методів, технологій і форм педагогічного процесу до вивчення правової компетентності та узагальнюючи точки зору вчених на даний феномен, дійшли *висновку*, що правова компетентність учителів технології являє собою складну інтегра-

тивну характеристику особистості, що відображає рівень її правової обізнаності, усвідомлене сприйняття соціально-правового досвіду, готовність і здатність будувати свою соціально-професійну поведінку відповідно до чинних правових норм, здатність до морально-правової самооцінки своєї життєдіяльності.

У той же час суттєвих змін зазнає процес і зміст підготовки вчителя, збільшиться кількість моделей підготовки вчителя, форми підвищення кваліфікації буде диверсифіковано, до роботи в школі будуть залучатися найкращі.

Перспективи подальших досліджень. На сучасному етапі всі педагоги, а особливо вчителі технології, потребують негайного підвищення рівня своєї правової компетентності з метою правомірної участі в розбудові демократичного суспільства. Одним із важливих шляхів розв'язання цієї складної проблеми виступає створення в системі післядипломної освіти таких організаційно-педагогічних умов і засобів стимулювання професійного самовдосконалення вчителів, які сприяли би підвищенню педагогічної майстерності, пробудженню потреби в самоактуалізації, у самоствердженні та життєвості, бажанні творити свою особистість, зможуть самостійно формувати: освітні програми, складати плани й програми з навчальних предметів відповідно до стандартів середньої освіти; обирати підручники, методики навчання та виховання.

Армейський О. С. Методы и средства формирования правовой компетентности учителей технологии в системе последипломного образования.

Рассмотрены методы и средства формирования правовой компетентности учителей технологии общеобразовательных учебных заведений в последипломном образовании, определены современные системы обучения, учебные программы, методы, технологии и формы образовательного процесса по развитию правовой компетентности учителей, даётся возможность открывать пути для их творческой самореализации и результативной педагогической деятельности.

Ключевые слова: учителя технологии, правовая компетентность, поток обучения, психологический поток, информационный поток, децентрация, когнитивная пластичность, проблемное обучение, технология «логистика».

Armeisky O .S. Methods and ways of forming technology teachers' rural competence in the system of postgraduate education.

In the article methods and ways of forming technology secondary school teachers' rural competence in the system of postgraduate education were presented, modern educational systems, educational programmers, methods, technologies and forms of educational process devoted to forming teachers' rural competence were determined, what gives a chance to open the ways for their creative self-realization and effective teaching activity.

Key words: technology teachers, rural competence, stream of knowledge, psychological stream, equipment stream, decentraion, cognitive flexibility, problem teaching, technology «logistics».

Усе життя нової школи буде організовано за моделлю поваги до прав людини, демократії, підтримки добрих ідей. Нова школа плекатиме українську ідентичність.

Список використаних джерел

1. Абдалина, Л. В. Акмеологический подход в условиях дополнительного профессионального образования / Л. В. Абдалина // Вопросы образования. – 2006. – № 3 (23). – С. 49–52.
2. Армейський, О. С. Психолого-акмеологічна модель процесу розвитку правової компетентності вчителів технологій в післядипломній освіті / О. С. Армейський // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. праць. Випуск 48–49. – Харків, Українська інж.-пед. акад. (УІПА), 2015. – С. 228–234.
3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти від 23.11.2011 р. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 538 від 07.08.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/24-2004-%D0%BF/>
4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
5. Іваній, О. М. Структурно-змістова модель формування правової компетентності майбутнього вчителя у навчально-виховному процесі університету : автореф. дис. ... на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : спец. : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. М. Іваній. – Харків, 2012. – 20 с.
6. Лазарев, М. І. Система мотивації навчальної діяльності студентів в інтенсивних технологіях вивчення інженерних дисциплін / М. І. Лазарев // Науково-пізнавальна діяльність учасників освітнього процесу навчальних закладів різних рівнів акредитації : зб. наук. праць // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Київ : Науковий світ, 2002. – С. 82–93.
7. Лапко, Т. П. Развитие профессиональной компетентности учителя в решении педагогических задач : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Т. П. Лапко. – Москва, 2002. – 253 с. РГБ ОД, 61:03-13/391-4.
8. Панасина, С. Ю. Формирование профессиональной правовой культуры у бакалавров непедагогических направлений подготовки в соответствии с профессиональным стандартом педагога в рамках апробации новых модулей основной образовательной программы бакалавриата по укрупнённой группе специальностей «Образование и педагогика» / С. Ю. Панасина // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2015. – Т. 34. – С. 101–105.
9. Носов, Л. А. Логистика как дисциплина изучения и как методология образовательного процесса / Л. А. Носов // КОНЦЕПТ. – 2012. – №3. – С. 2–9.
10. Покрова, Л. Д. Шляхи підвищення якості післядипломної педагогічної освіти / Л. Д. Покрова // Імідж сучасного педагога. – 2012. – №10(129). – С. 3–5.
11. Федякіна, Л. В. Дифференциация профессионально-правовой подготовки специалистов социальной сферы в университетском комплексе : дисс. ... докт. пед. наук / Л. В. Федякіна. – Москва, 2009. – 337 с.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу : 11.09.2016